דרך מצותיך — מצות עגלה ערופה

לערוף את העגלה בנחל (תק"ל): שלא לעבוד ולזרוע באותה קרקע (תקל"א): שנאמר והורידו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל (דברים כ"א ד'). ופי' כשנמצא הרוג נופל לארץ לא נודע מי הכהו, ב"ד של העיר הקרובה אל החלל מביאים עגלת בקר משל אנשי אותה העיר ומורידים אותה אל נחל ששוטף בחזקה וזהו איתן האמור בתורה, ועורפים אותה שם בקופיץ מאחריה ורוחצים ידיהם ואומרים ידינו לא שפכה וכו' ואם נמצא ההורג אחר עריפתה ה"ז יהרג, והנחל שנערפה בו העגלה אסור בזריעה ועבודה לעולם שנאמר אשר לא יעבד בו ולא יזרע עכ"ל הרמב"ם פ"ט וי' מה' רוצח ע"ש: ולהבין ענין העגלה ערופה שיצאתה מכלל הקרבנות שקריבים בפנים ע"ג המזבח, אך הענין שכל הקרבנות באים לכפר חטא האדם אם עשה בשגגה שלא הודע לו ומתחייב קרבן לכפר על נפשו וענין הכפרה הוא ע"י שמוציאים הדם ומזים ממנו, והענין כי הנפש אלהית שבאדם מצד עצמה לא היתה חוטאת כלל כי היא חלק אלוה ממעל זולתי לפי שמתלבשת בנפש הבהמית והיא הנפש החוטאת ולזאת ע"י שמוציאים דם מן הבהמה שהוא עיקר החיות שלה (שבה מלובש נפשה) ומעלים אותו במקום גבוה ומאד נעלה נמשך משם כפרה עלי' (ר"ל על נפש הבהמי' שבאדם שממנה נמשך החטא ופגם גם בנפש אלהית) ולכך היו קריבים על המזבח דוקא, משא"כ העגלה ערופה שאינה באה לכפר על החוטא כי אינו מתכפר בזה כלל לפי שהוא מזיד והמזיד גדול עונו מנשוא ואיננו מתכפר ע"י קרבן

הג"הכמבואר באגה"ק (סי' כ"ח) המתחיל למה נסמכה פ' מרים כו' שהשגגות הן מהתגברות נפש הבהמית שמנוגה כמ"ש בלק"ת פ' ויקרא ולפיכך מכפרים עליהם הקרבנות שהן בחי' העלאת מ"ן מנפש הבהמית שמנוגה, משא"כ הזדונות שהם מג' קליפות הטמאות שלמטה מטה מנוגה אין הקרבן והעלאת מ"ן מנוגה מכפר עליהם אלא ע"י המשכת מבחי' נוצר חסד כו' ע"כ הג"ה:

שהרי כשימצא הרוצח אחר עריפת העגלה יהרג כנ"ל וכן אם הי' ידוע מתחלה מי הרוצח לא הי' מביאים עגלה ערופה וכמש"ל בשם הרמב"ם, רק שהיא באה להסיר הקטרוגים מכל ישראל שהרי כל ישראל עריבים זה לזה וע"י העגלה נפטרים מן החטא המוטל על כללות ישראל מחמת הערבות. והענין כי הנה גם מקרבנות הבאים לכפרת החטא והן הנקרבים ע"ג המזבח, מ"מ היו צריכים ליתן מעט יניקה מן הקרבן לחיצונים בכדי להשתיקם ולסתום פיהם נגד החטא שחטא החוטא, וכמבואר בזוהר שמהעשן שהי' יוצא מהקרבן היו יונקים החיצונים (ועם היות שעיקר כוונת הקרבן הי' להיות העלאת מ"ן מנוגה ועי"ז הי' המשכת מ"ד מז"א שבזה מתכפרים ומתמלאים הפגמים שבנפש הבהמית דנוגה מ"מ מהעשן היו נותנים יניקה לחיצונים להשתיקם כנ"ל) וכמ"כ הי' כל ענין הקרבן של העגלה ערופה שהוא מה שנותנים חלק לחיצונים שינקו משם בכדי שבזה יפטרו כל ישראל ויועבר ויסורו הקטרוגים מעליהם, ודוגמא לזה ענין שעיר המשתלח ביוהכ"פ שהיו שולחים אותו לעזאזל להשתיקו ולפוטרו נגד מה שהי' מגיע לו יניקה מן החטאים והעונות שחטאו ושעוו. והנה גם הוא הי' בא על העוונות שבמזיד (כדתנן פ"ק דשבועות על שאר כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות הזדונות והשגגות כו' תשובה ושעיר המשתלח מכפרים) ולא הי' בא לכפר החטא ממש רק להסיר (ומ"ש במשנה מכפרין היינו עם התשובה שהתשו' מכפרת והשעיר גורם

הסרת הקטרוגים) הקטרוגים מכל ישראל שהם עריבים זה על זה כנ"ל. ולכך שניהם לא היו קריבים ע"ג המזבח כי אינן שייכים שם כלל מאחר שאינן באים לכפרה,

הג"הוזהו ששנינו פ"ק דחולין כשר בפרה פסול בעגלה כו' ופי' הרע"ב פרה אדומה ועגלה ערופה שניהם נעשים בחוץ אלא שפרה אדומה בשחיטה כשרה בעריפה פסולה, עגלה ערופה בעריפה כשרה בשחיטה פסולה נמצא הכשר בפרה פסול בעגלה והכשר העגלה פסול בפרה, והענין כי הפרה חטאת קריי' רחמנא (ע"ז כ"ג ב') לפי שע"י האפר הוא בחי' העלאת מ"ן וקידוש מי חטאת הוא מהשכת מ"ד כבכל הקרבנות הקריבים בפנים שהם לכפרה ואדרבה מעלתה גדולה יותר שנמשך מ"ד מבחי' נוצר חסד דח"ס דא"א שלמעלה מעלה ממ"ד דז"א הנמשך ע"י הקרבנות שבפנים ולכן היא מטהרת טמא מת שלמטה מטה מנוגה משא"כ בכל הקרבנות (וע"כ נעשי' חוץ לג' מחנות אלא שהכהן מתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם) וכמבואר באגה"ק הנ"ל וג"כ נת' אצלנו במ"א ולפיכך היא כשירה בשחיטה דוקא שהיא מן הצואר ככל הקרבנות שמוציאים דמם ומעלים אותו למעלה באלהות כנ"ל אבל בעריפה היא פסולה שמהאחוריים יונקים החיצונים כנ"ל משא"כ העגלה שהיא מה שנותנים יניקה לחיצונים מצותה בעריפה דוקא שמשם הם יונקים כנ"ל אבל בשחיטה היא פסולה שלא זו הדרך, נמצאת אומר שלש מדות בקרבנות א' קרבנות שבפנים הבאים לכפרה כנ"ל, ב' השעיר והעגלה שבאים בחוץ ליתן יניקה לחיצונים להסיר הקטרוגים כנ"ל, ג' פרה אדומה שהיא ג"כ בחוץ אבל ענינה כמו הקרבנות הנעשים בפנים ואדרבה נעלית מהם ביותר, וכמ"ש באגה"ק הנ"ל שלכך נמשל מיתת צדיקים לפרה אדומה לפי שמכפרי' על הזדונות משא"כ בכל הקרבנות ע"ש:

אדרבה היו צריכים לשולחם אל מקום הטומאה מדור החיצונים. השעיר נשלח אל ארץ גזירה המדברה שהוא שממה מקום מדור החיצונים וכן העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע שהוא ג"כ מקום הקליפות שלכך לא יזרע דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין שאין יכולים להשפיע וכמו היתוש מכניס ואינו מוציא וכן לעלוקה שתי בנות הב הב (משלי ל' ט"ו) וכמ"ש במ"א שזהו לעומת והיפוך הקדושה האלהית שטבעה להשפיע טוב וחיים לעולם כמ"ש משמיא מיהב יהבי מישקל לא שקלי (תענית כ"ה א'), וכח הצומח שבארץ הוא מדבר ה' שבעשרה מאמרות תדשא הארץ כו' והמדבר שאינו מצמיח הוא מן הקליפות הרחוקים מאלהות שהם הכל לגרמייהו ולא להשפיע לזולתו ולכן עפר מדבר פסול לכסוי הדם (ע' חולין פ"ח ב') כמ"ש במ"א. ושם בנחל איתן היו עורפים את העגלה והענין שהשליכוהו להחיצונים שינקו ממנה ולכך הי' מצותה בעריפה דוקא שהיא מן העורף כי מן האחוריים הוא שהחיצונים מקבלים יניקה כידוע שמזה הטעם נקראו אלקים אחרים על היות יניקתם מבחי' אחוריים דקדושה, אך הנה השעיר המשתלח הי' נשלח המדברה בח"ל ששם הוא ודאי מדור הקליפות והעגלה הי' נשלחת לנחל איתן שהיו מוצאים מקום באה"ק עצמה שיש בו חיצונים, ועוד זאת יש הפרש בין שם לכאן ששם הי' שעיר וכאן עגלה והענין שמבחי' שעיר יש לו יניקה גם בתמידית שלכן שערותיו ארוכות ומן השערות הוא מקבל יניקה והנה על עבירות אחרות חוץ מן הרציחה היה מסתפק גם ביניקה זאת לפי שאין חמורות כ"כ כהרציחה אבל על הרציחה הוצרך להביא עגלה פני שור מהשמאל שהוא יותר נעלה מהשעיר ובזה דוקא הי' מסתפק שלא לקטרג עבור הערבות. ונכפר להם לישראל: